

**URBÁNNY A SUBURBÁNNY PRIESTOR – K OTÁZKE KONCEPTUALIZÁCIE
PRÍMESTSKEJ ZÓNY**
**URBAN AND SUBURBAN SPACE – TOWARDS THE ISSUE OF
CONCEPTUALISATION OF SUBURBAN ZONE**

Sekcia – geografia
Alena Sedláková

***Abstract:** The actual study is centred on the theoretical and methodical questions concerning suburban zone, especially, it is aimed at the problem of its conceptualisation. The conception and interpretation of suburban zone varies in literature to a large degree. It is not only because of rather a subjective approach towards the problem, the presence of relativism and post-modern thinking, but also because of the fact that the suburban zone is itself a very complex, changeable and dynamic phenomenon. There exist several notions referring to the area of suburban zone: rural – urban fringe, fringe belt, suburb, suburban zone, urban periphery, and urban hinterland. Our contribution tries to give the brief definition and explanation to the above notions. Other fields of interest this article covers are the formation principle of suburban zone, the relation of suburban zone towards its space, as well as the processes within it. The contribution brings a short survey of how was the notion of suburban zone understood by geographers, planners, sociologists, and other researchers throughout the last fifty years. Suburban zone is characterised by its specific functions that are analysed in the text as well. Finally, some peculiar and common features of suburban zone in general are being identified in order to conceptualise the broad notion of suburban zone in nowadays-urban geography.*

1 Konceptualizácia prímestskej zóny – kľúčové termíny

Chápanie prímestskej (suburbánnej) zóny, kde sa proces suburbanizácie prejavuje, je v literatúre značne diverzifikované a teda nejednoznačné. Odráža sa to aj v pestrej terminológii, slúžiacej na označenie tohto a susedných území, ktorá je často podmienená tradíciami bádateľských škôl. Za relevantné pojmy v tejto súvislosti možno považovať predmestie (angl. suburb), prímestskú zónu (suburban zone), vidiecko-mestskú zónu (angl. rural–urban fringe), okrajové pásmo (angl. fringe belt), mestský tieň (angl. urban shadow), vidiecke zázemie (angl. rural hinterland).

Pojem **predmestie** (*suburb, suburbium*) má veľmi diskutabilné využitie, pretože sa používa na označenie veľmi širokej palety komunít a sídelno-krajinných foriem. Najčastejšie sa používa v súvislosti s efektmi suburbanizácie. V britskej geografii sa rozlišuje suburbium a suburb. Pod termínom suburbium sa chápe priestorovo samostatný, obytný, privátny areál lokalizovaný vo vonkajších častiach mesta, obývaný príslušníkmi strednej vrstvy spoločnosti, ktorí na svoju prepravu využívajú individuálnu automobilovú dopravu. Termín suburb sa používa na označenie predmestia, ktoré sa stalo integrálnou súčasťou zastavanej plochy mesta (Ouředníček 2002). Suburb je teda pokročilejšie vývojové štádium ako suburbium.

Prímestská zóna (angl. *suburban zone*, poľ. *strefa podmiejska*) je termín uprednostňovaný v literatúre poľskej proveniencie. Podľa S. Liszewského a W. Maika (2000) pod ňou rozumieme prechodné teritoriálne pásmo, ktoré bezprostredne obklopuje kompaktné mesto a zároveň je súčasťou mestskej aglomerácie. Vyznačuje sa interferenciou mestských a vidieckych črt, v dôsledku čoho má jeho fyzický a sociálny priestor špecifický charakter, ktorým sa líši od susedných zón. Práve prelínanie sa mestských a vidieckych sídelných elementov je imanentnou črtou prímestskej zóny. Rozsah prímestskej zóny závisí od mnohých faktorov, najmä od veľkosti mesta a jeho pozície v sídelnom systéme krajiny. Pri

vymedzovaní prímestskej zóny je možné použiť viacero kritérií. Okrem zastúpenia jednotlivých funkcií z hľadiska miery ich mestskosti sú to hustota obyvateľstva, percentuálny podiel zastavaných plôch, intenzita dochádzky a odchádzky za prácou a pod. V podmienkach USA vznikajú v prímestskej zóne suburbiá, tvorené areálmi bývania strednej spoločenskej vrstvy.

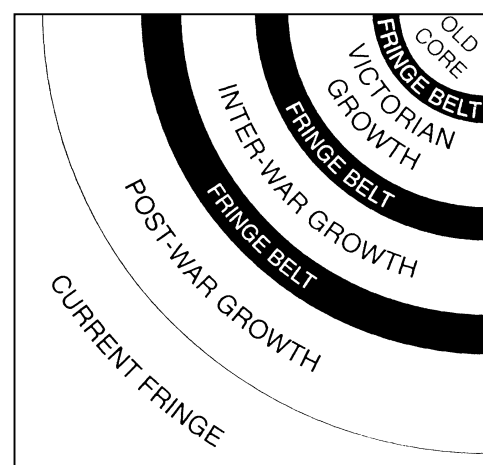
Vidiecko-mestská zóna (*rural-urban fringe*) je termín, ktorý sa ujal v anglosaskom bádateľskom prostredí. Podľa R.J. Pryora (1968) ide o tranzitívnu zónu medzi kontinuálne a kompaktné zastavanými mestskými a predmestskými areálmi centrálného mesta (jadra aglomerácie) a vidieckym zázemím mesta. Vzniká v priestore, kde mesto uplatňuje svoju expanziu v dôsledku svojho rastu a je teda teritóriom invázie mestských foriem využitia zeme. Vyznačuje sa miešaním mestských a vidieckych foriem využitia zeme, stretávaním sa urbanizácie s ruralitou a dopadmi expanzie mesta na poľnohospodársku krajinu. V rámci tejto zóny sa vyčleňuje vnútorná a vonkajšia podzóna, ktoré sa líšia mierou prieniku mestských črt. Vnútorná podzóna je v pokročilejšom štádiu prechodu od vidieckej k mestskej krajine. Vo vonkajšej zóne prevládajú vidiecke črty, avšak vyskytujú sa tam už elementy indikujúce prienik mestských črt. Ide najmä o areály náročné na záber plôch, čo limituje možnosť ich výskytu v iných zónach (napr. letiská, priemyselné podniky, hypermarkety a megamarkety, smetiská, čistiarne odpadových vôd, cintoríny a pod.) (Carter 1995, s. 304).

Mestský tieň (angl. *urban shadow*) je pojem viažúci sa na priestor, ktorý obklopuje vidiecko-mestskú zónu. Vplyv mesta sa v tejto zóne prejavuje už len sporadicky (napr. nepoľnohospodárskym vlastníctvom pôdy, výskytom rozptýlených nepoľnohospodárskych sídiel, resp. potrebou dochádzania za prácou a službami do mesta). Ešte vzdialenejšou zónou od mesta je **vidiecke zázemie** (angl. *rural hinterland*), kde sa už vplyv mesta prejavuje len minimálne. V zóne mestského tieňa a vo vidieckom zázemí sa (napr. v USA) možno stretnúť s exurbiami, ktoré tvoria areály bývania najvyššej vrstvy spoločnosti.

Okrajové pásmo (*fringe belt*) je termín viažuci sa na morfológicko-genetický smer urbánnej geografie, predovšetkým na Conzenovu koncepciu morfológickej analýzy mesta. Ide o pásmo so zmiešaným využitím zeme na okraji zastavaného územia mesta, ktorého morfológicko-funkčná heterogenita je odrazom koncentrácie aktivít vytláčaných z mesta pôsobením centrifugálnych síl (Whitehand 1967).

2 Názory na formovanie prímestského priestoru

Nasledujúca časť poukazuje na formovanie prímestského priestoru vo vzťahu k tzv. okrajovým pásmom (*fringe belts*) a vidiecko - mestskej zóne (*rural - urban fringe*). Procesy odohrávajúce sa v rámci mesta, ale aj mimo neho sa často vzťahujú k významným politickým, sociálnym, ekonomickým alebo technologickým zmenám počas jeho vývoja. Podľa Haila (1998) môžeme potom v meste rozoznať niekoľko fáz rastu, ale aj poklesu v intenzite jeho expanzie. Rýchlosť a štýl suburbánneho rozvoja sa úzko vzťahuje na cyklus striedania prudkých období rozmachu a poklesu resp. spomalenia vo výstavbe mesta. Počas obdobia poklesu sa za vhodnejšie považuje stavať viac domov s nízkou hustotou zástavby na rozsiahlejších plochách, a to hlavne nerezidenčné objekty akými sú nákupné centrá, športové areály a. i.

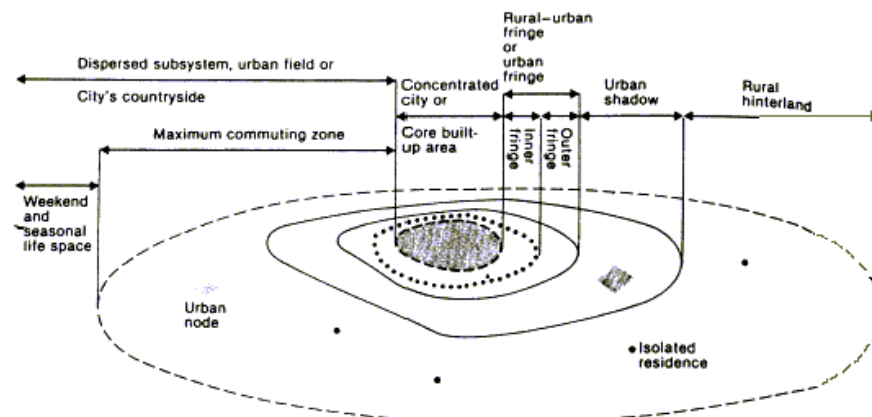
Obr. 1: Model suburbánneho vývoja
Zdroj: Hail, T. (1998): *Urban Geography: Urban change and emergent urban forms*, Routledge, London-New York, s. 102.

Charakteristickým výsledkom takejto výstavby sú tzv. okrajové pásy /fringe-belts/ (obr. 1). Počas obdobia rozmachu je vývoj mesta rýchlejší, hustota zástavby väčšia a nereзиденčné objekty zriedkavejšie (Hail, 1998).

Priestorový rast mesta v dôsledku suburbanizačných procesov sa vo svojej práci názorne pokúsil popísať Carter (1995) na princípe formovania tzv. vidiecko-mestskej zóny. Táto zóna vzniká v priestore, kde mesto uplatňuje svoju expanziu v dôsledku jeho rastu. Je to územie s príznačnými charakteristikami, ktoré je len sčasti asimilované rastúcemu mestskému komplexu a je ešte stále čiastočne vidiecke a kde mnohí obyvatelia žijú na vidieku, ale sociálne a ekonomicky do neho nepatria. Carter preto rozoznáva tri aspekty charakterizujúce vidiecko-mestskú zónu:

1. poňatie zóny ako výlučne fyzického územia alebo regiónu mesta vytvoreného predovšetkým v dôsledku charakteristických *land-use* asociácií,
2. poňatie zóny ako územia, v ktorom urbanizácia pôsobí na vidieckosť krajiny a kde dochádza ku konfliktom v spôsobe života,
3. účinok mestskej expanzie na poľnohospodársku pôdu.

Predpokladá sa, že tieto tri aspekty spolu vytvárajú komplexný model prechodu s tromi základnými zložkami (obr. 2). Carter rozoznáva vnútornú zónu, kde je krajina v pokročilom štádiu prechodu od vidieckeho k mestskému spôsobu využitia zeme; vonkajšiu zónu, ktorá hoci je zväčša vidiecka, vyskytujú sa tam však prvky, ktoré indikujú prenikanie mestských črt. Za touto zónou leží tzv. mestský tieň (urban shadow), v ktorom je zastúpenie mesta len sporadické a roztrúsené v niekoľkých oblastiach s nepoľnohospodárskou aktivitou a pre ktorý je príznačná nevyhnutnosť dochádzania (Carter, 1995).

Obr. 2: Vidiecko-mestská zóna (rural-urban fringe)

Zdroj: Carter, H. (1995): *The Study of Urban geography, Problem areas of the city: Urban periphery and suburbia*, Arnold, fourth ed., London, s.15.

3 Prímestská zóna z historického hľadiska

Z historického hľadiska je možné poskytnúť prehľad kreovania pojmu prímestská zóna. V priebehu posledných päťdesiatich rokov prešla definícia prímestskej zóny značnou evolúciou. Hneď po II. svetovej vojne sa začal tento pojem výraznejšie uplatňovať v priestorovom a obzvlášť regionálnom plánovaní. Podľa Jureka (1991) má termín prímestská zóna negeografický pôvod zavedený pre potreby plánovania (Jakóbczyk-Gryszkiewicz 1998).

V 50. rokoch je už prímestská zóna pravdepodobne terénom obkolesujúcim mesto, husto s ním spojeným. Podľa Straszewicza (1954) jej hlavnou črtou bol živý, mnohostranný a bezprostredný kontakt s hlavným mestom. Dobrowolska (1964) považovala za prímestskú zónu plochy tesne susediace s mestom. Czarnecki (1964) ju definoval ako územie, v ktorom mesto pôsobí na spôsob využívania a obhospodarovania terénov ako aj na spoločenské a ekonomické pomery. Ako uvádza Jakóbczyk-Gryszkiewicz (1998), *Wielka encyklopedia powszechna* (1968) definuje prímestskú zónu ako územie obkľučujúce mesto a funkčne s ním spojené.

Sedemdesiate roky v definíciách prímestskej zóny poukazujú najmä na procesy, ktoré v nej prebiehajú. Beaujeu-Garnier a Chabot (1971) vysvetľujú, že prímestská zóna je vlastným predĺžením mesta, na ktorom je závislá a je javom urbanizácie vidieka. Iní autori tvrdia, že v prímestských zónach dochádza k prelínaniu foriem mestského a vidieckeho spôsobu života, pričom je vplyv mesta rozhodujúcim činiteľom (Kielczewska-Zaleska 1977, Biderman 1978). Stretáme sa aj s názorom, že prímestská zóna je časťou spoločensko-ekonomického priestoru, kde sa rozvoj poľnohospodárstva a nepoľnohospodárskych aktivít uskutočňuje v bezprostrednom spoločensko-ekonomickom naviazaní na veľké mesto (Kwiecień 1977a,b).

V definíciách prímestskej zóny v osemdesiatych rokoch sa zdôrazňuje, že je javom meniacim sa v priestore i čase (Maik 1985), je akýmsi sociálnym i priestorovým predĺžením samotného mesta (Rakowski 1985) alebo je podmienená susedstvom mesta a jeho premenami (Dziwoński 1987). Rykowski (1983) chápe prímestské zóny ako územia rôznych, často protichodných dejov vyvolaných príťažlivými silami mesta a nutnosťou expanzie priemyslu ako aj demografickým tlakom centra.

Literatúra poľskej proveniencie je obzvlášť bohatá na práce zaoberajúce sa pochopením a vysvetlením koncepcie prímestských zón. Ako uvádza Jakóbczyk-Gryszkiewicz (1998), veľmi cenný materiál podáva publikácia *Pojęcia i metody badań stref podmiejskich* (1985), ktorá bola výstupom štyroch lodžských konferencií. Autori poskytujú niekoľko pohľadov na prímestskú zónu. Straszewicz (1985) píše, že je to zóna obkolesujúca mesto, vyznačujúca sa štyrmi charakteristikami:

- i) je spojená s mestom,
- ii) rozvíja sa vďaka vplyvu mesta,
- iii) plní funkcie, bez ktorých by sa mesto nemohlo rozvíjať, ba ani existovať,
- iv) nachádzajú sa v nej satelitné mestá a sídla obývané ľuďmi pracujúcimi a študujúcimi v centrálnom meste.

Liszewski stotožňuje prímestskú zónu s územím bezprostredne susediacim s mestom, všestranne s ním zviazaným a v dôsledku týchto vzťahov ním aj systematicky pretváraným. Rakowski v prímestskej zóne pozoruje najmä priestorové a sociálne rozšírenie mesta, zóna preberá niektoré jeho črty i funkcie. Podľa Jelonka vytvára každé mesto vôkol seba prímestskú zónu, ktorá má špecifické funkcie v oblasti využitia zeme a demografie. Prímestské zóny sa nemusia vyznačovať teritoriálnou celistvosťou, môžu naberať rôzne geometrické formy a vzhľadom k ich funkčnej štruktúre môžu plniť všetky, iba niektoré alebo jedinú funkciu.

V deväťdesiatych rokoch a na prelome miléníí sa otázky týkajúce sa prímestských zón zameriavajú najmä na problematiku ich existencie, pozornosť sa ďalej obracia na procesy v nich prebiehajúce, najmä rezidenčnú a komerčnú suburbanizáciu (Sýkora 2001, Ouředníček 2003, Sedláková 2002 – 2005).

V zahraničnej literatúre sa môžeme stretnúť s pestrou terminológiou vzťahujúcou sa k pojmu prímestská zóna. Vo Francúzsku (Barbier 1985) je termín prímestská zóna označovaný ako *zone suburbaine*, *espace périurbain*, *couronnes urbaines* alebo *banlieu* –

označuje skupinu sídiel, či sídlisk situovaných po obvode miest, postupne pohlcovaných samotným mestom.

Taliani geografi (Demateis 1985) definujú prímestskú zónu ako časť aglomerácie, ktorá zostane, keď z nej vylúčime centrálnu zónu. Je to zóna doplnujúca, tesne zviazaná s centrom, pričom jej jednotlivé časti môžu, ale nemusia byť vzájomne prepojené.

Vo Veľkej Británii je prímestská zóna označovaná ako *suburban zone*, zvykne sa všeobecne označovať termínom *predmestie* (*suburb, suburbium*). K týmto termínom sme sa vyjadřili vyššie. Podobne je označovaná i prímestská zóna v Spojených štátoch.

Podľa amerického urbanistu Glenna (1973), je možné definovať suburbánnu zónu vo vzťahu k trom hľadiskám:

- i) právne – vychádza z administratívnych hraníc medzi centrálnym mestom a zázemím,
- ii) demografické – opiera sa o migráciu obyvateľov mimo centrum mesta,
- iii) sociologické – poukazuje na špecifický spôsob života v suburbánej zóne.

4 Prímestská zóna a jej funkcia

Autori sa zhodujú v tvrdení, že prímestská zóna plní špecifické úlohy. Sú to funkcie, bez ktorých, ako píše Straszewicz (1985), sa mesto nemôže rozvíjať ani existovať.

Najstaršou funkciou, ktorú suburbánnu zónu plnila už v staroveku, bola funkcia poľnohospodárska, ktorou suburbánnu zónu živila mesto. Súčasnú prímestskú zónu už nedokážu pokryť všetky potravinové potreby miest. Poľnohospodárstvo v nich je vysoko špecializované a intenzifikované.

V posledných rokoch je možné v prímestskej zóne pozorovať pozvoľný úpadok jej živiteľskej funkcie. Dodávka potravín má skôr medzinárodný rozmer. Iné funkcie prímestskej zóny, okrem obytnej, ako píše Jakóbczyk-Gryszkiewicz (1998), sa rozvinuli najmä v 19. storočí – komunikačná, priemyselná, komunálna. Jednou z najmladších je funkcia odpočinkovo-rekreačná.

5 Konceptualizácia prímestskej zóny

Sumarizujúc uvedené poznatky je možné charakterizovať prímestskú zónu, ktorú možno stotožniť s vidiecko-mestskou zónou v anglosaskej bádateľskej tradícii alebo prímestskou zónou v poľskej bádateľskej tradícii nasledovnými črtami:

- obklopuje kompaktné zastavané vnútorné mesto,
- z morfológicko-funkčného hľadiska je heterogénnym územím, vyznačujúcim sa interferenciou mestských a vidieckych foriem využitia zeme a zástavby,
- zo sociálneho hľadiska je územím prelínania sa vidieckeho spôsobu života autochtónneho obyvateľstva s mestským spôsobom života alochtónneho obyvateľstva (reprezentovaného najmä príslušníkmi stredných a vyšších stredných vrstiev, ktorí tu imigrovali z vnútorného mesta),
- z administratívno-správneho hľadiska je tvorená zväčša územiami, ktoré nie sú administratívnou súčasťou mesta,
- je vnútorne diferencovaná z hľadiska miery urbanizácie, pričom táto miera vo všeobecnosti klesá s rastúcou vzdialenosťou od stredu mesta až napokon prímestská zóna plynulo prechádza do zóny mestského tieňa,
- zvyšovanie miery urbanizácie v prímestskej zóne má z priestorového hľadiska selektívny charakter a dochádza k nemu najprv na územiach s najlepšimi predpokladmi, neskôr sa miera urbanizácie zvyšuje aj v menej atraktívnych areáloch.

6 Literatura

- BARBIER, B., 1985, Strefa podmiejska w geografii francuskiej, In: *Pojęcia i metody badań stref podmiejskich, Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Geographica* 5.
- BEAUJEU-GARNIER, J., CHABOT, G., 1971, Zarys geografii miast. Państwowe wydawnictwo ekonomiczne, Warszawa, 534 s.
- BIDERMAN, E., 1978, Regionotwórcza rola miast, UAM, *Geografia* 8, Poznań.
- CARTER, H., 1995, *The Study of Urban Geography*. Arnold, London, 420 s.
- COLBY, Ch., 1933, Centrifugal and centripetal forces in urban geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 23, 1-20.
- CZARNECKI, W., 1964, Planowanie miast i osiedli, 6, *Region miasta*, PWN, Warszawa.
- DEMATEIS, G., 1985, Strefa podmiejska Turynu, *Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Geographica* 5.
- DOBROWOLSKA, M., 1964, Strefa podmiejska, *Roczniki Naukowo-Didaktyczne WSP, Prace Geograficzne* 22, Kraków.
- DZIEWOŃSKI, K., 1987, Strefa podmiejska - próba ujęcia teoretycznego. *Przegląd Geograficzny*, 1-2, 55-63.
- ENYEDI, G., 1998, Transformation in Central European Postsocialist cities. In: Enyedi, G. (ed.): *Social Change and Urban Restructuring in Central Europe*, Budapest, Akadémiai Kiadó, s. 9-35.
- GLENN, N., 1973, Suburbanisation in the United States since World War II., In: *The Urbanisation of the Suburbs*, Vol 7, London.
- HALL, P. G., HAY, D., 1980, Growth centres in the European urban system. Heinemann Educational Books, London, 278 s.
- HARVEY, R.O., CLARK, W.A.V., 1965, The Nature and Economics of Urban Sprawl. *Land Economics*, XLI., 1, 1-9.
- HORSKÁ, P., MAUR, E., MUSIL, J., 2002, Zrod velkoměsta. Urbanizace českých zemí a Evropa. Paseka, Praha-Litomyšl, 352 s.
- JAKÓBCZYK-GRYSZKIEWICS, J., 1998, Przeobrażenia stref podmiejskich dużych miast, studium porównawcze strefy podmiejskiej Warszawy, Łodzi i Krakowa. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 173 s., ISBN 83-7171-143-3.
- JUREK, J., 1991, Zmiany struktury społeczno-ekonomicznej wsi w strefie podmiejskiej Warszawy. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW, Warszawa.
- KIĘLCZEWSKA-ZALESKA, M., 1977, Geografia osadnictwa, III. ed., PWN, Warszawa.
- KLAASSEN, L. H. - PAELINCK, J. H. S., 1979, The future of large towns. *Environment and Planning*, A, 11., 1095-1104.
- KWIECIEŃ, I., 1977a, Niektóre zagadnienia urbanizacji. *Czasopismo Geograficzne* 4.
- KWIECIEŃ, I., 1977b, Rozwój indywidualnego budownictwa w strefie podmiejskiej Krakowa funkcja procesu urbanizacji. *Folia Geographica* 10, Kraków.
- LISZEWSKI, S., 1987, Strefa podmiejska jako przedmiot badań geograficznych. Próba syntezy. *Przegląd Geograficzny*, LIX., 1-2, 65-79.
- LISZEWSKI, S., MAIK, W., 2000, Osadnictwo. Wielka encyklopedia geografii świata. Kurpisz, Poznań, 350 s.
- MAIK, W., 1985, Charakterystyka strefy podmiejskiej w kategoriach funkcjonalnych. Próba rekonstrukcji modelu pojęciowego i metody badawczej. *Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Geographica* 5.
- MATLOVIČ, R., 1998, Geografia priestorovej štruktúry mesta Prešov. *Geografické práce*, roč. VIII., 1, FHPV PU Prešov, 260 s.
- MATLOVIČ, R., 1999, Urbanization Conception of Synthetic Geographical Interpretation of Intraurban Structures. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica, Supplementum* No. 2/II, UK Bratislava, s. 235-244.
- MATLOVIČ, R., 2001, Transformačné procesy a ich efekty v intraurbánnych štruktúrach postkomunistických miest. In: *Premeny Slovenska v regionálnom a didaktickom kontexte. Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Matthiae Belii, Geografické štúdie*, Nr. 8, UMB Banská Bystrica, s. 73-81.
- MATLOVIČ, R., 2002, Teoreticko-metodologický rámec komplexnej geografickej interpretácie priestorovej štruktúry mesta. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis, Prírodné vedy, XXXVIII., Folia Geographica* 6, PU Prešov, s. 127-143.
- MATLOVIČ, R., IRA, V., SÝKORA, L., SZCZYRBA, Z., 2001, Procesy transformacyjne struktury przestrzennej miast postkomunistycznych (na przykładzie Pragi, Bratysławy, Ołomuńca oraz Preszowa). In: Jażdżewska, I. (ed.): *Miasto postsocjalistyczne - organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany II*. UŁ, ŁTN, KGOiL PTG Łódź, s. 9-21.
- MULÍČEK, O., 1999, Prostorové suburbanizační změny v JZ sektoru velkého Brna. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Presoviensis, Folia Geographica* 3, 63-66.
- MUSIL, J., 2001, Vývoj a plánování měst ve střední Evropě v období komunistických režimů. *Sociologický časopis*, 37, 3, 275-296.

- MUSIL, J., RYŠAVÝ, Z., VELÍŠKOVÁ, L., 1984, Dlouhodobý vývoj aglomerací v ČR. Výzkumný ústav výstavby a architektury, Praha.
- OUŘEDNÍČEK, M., 2002, Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In: Sýkora, L., ed., Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., Praha, s. 39-54.
- OUŘEDNÍČEK, M., 2003, Suburbanizace Prahy. *Sociologický časopis*, 39, 2, 235-253.
- PRYOR, R.J., 1968, Defining the rural-urban fringe. *Social Forces*, 47, 202-215.
- PTÁČEK, P., 2002, Suburbanizace v USA a Německu: zdroj inspirace a poučení. In: Sýkora, L., ed., Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., Praha, s. 55-79.
- RYKOWSKI, L., 1983, Zarysekologicznych zasad rozwoju rolnictwa w strefie podmiejskiej, In: Kształtowanie krajobrazu stref podmiejskich, SGGW-AR, Warszawa.
- SEDLÁKOVÁ, A., 2002, Reziđenčná suburbanizácia v blízkom zázemí Prešova. Práca ŠVOČ. Manuskript. KGaG FHPV PU Prešov, 57 s.
- SEDLÁKOVÁ, A., 2003, Procesy rezidenčnej a komerčnej suburbanizácie s osobitným zreteľom na územie Prešova. Práca ŠVOČ. Manuskript. KGaG FHPV PU Prešov, 60 s.
- SEDLÁKOVÁ, A., MATLOVIČ, R., 2004, Suburbanizácia – transformačný proces priestorovej organizácie postkomunistických miest (empirický príklad Prešova). *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis, Prírodné vedy, XLII., Folia Geographica 7*, PU Prešov, s. 75 – 103, ISBN 80-8068-270-4.
- SEDLÁKOVÁ, A., MATLOVIČ, R., 2005, Transformation processes of the urban space in postcommunist cities. Zborník: Struktura i tendencje przemian przestrzeni dużych miast w Polsce i w wybranych krajach Europy Środkowej i Wschodniej na początku XXI wieku, Rzeszów, s. 17
- SEDLÁKOVÁ, A., 2005, Identifikácia procesov rezidenčnej suburbanizácie na základe bilancie pohybu obyvateľstva (empirický príklad Prešova), *Zborník VI. konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra, s. 281 - 284, ISBN 80-8050-813-5.
- SEDLÁKOVÁ, A., 2005, Comparative study of migration tendencies in suburban zones of post-communist cities Prešov and Olomouc. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis, Prírodné vedy, XLIII., Folia Geographica 8*, PU Prešov, s. 171 – 179, ISSN 1336-6149.
- STRASZEWICZ, L., 1954, Strefa podmiejska Lodzi, *Przegląd Geograficzny 4*.
- STRASZEWICZ, L., 1985, Strefa podmiejska, pojęcia a definicje, *Acta Universitatis Lodziansis, Folia Geographica 5*.
- SÝKORA, L., 2001, Živelná urbanizace příměstské krajiny a její ekonomické, sociální a environmentální důsledky. *Environmentální aspekty podnikání*, 1, p. 28-30.
- SÝKORA, L., 2002, Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výzkum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost. . In: Sýkora, L., ed., Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., Praha, s. 9-19.
- SÝKORA, L., 2003, Suburbanizace a její společenské důsledky. *Sociologický časopis*, 39, 2, 217-233.
- VAN DEN BERG, L., DREWETT, R., KLAASSEN, L.H., ROSSI, A., 1982, A Study of Growth and Decline. Urban Europe. Vol. 1. Pergamon Press, Oxford.
- WHITEHAND, J.W.R., 1967, Fringe belts: a neglected aspects of urban geography. *Transactions, Institute of British Geographers*, 41, 223-233.

Autor: Mgr. Alena Sedláková
Adresa: Katedra geografie a regionálneho rozvoja, FHPV – Prešovská univerzita,
ul.17. novembra, 081 16 Prešov, e-mail: alenag@unipo.sk
Recenzent: Doc. RNDr. René Matlovič, Phd., mim.prof.